

Beleidsdoorlichting Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)

Oordeel onafhankelijk deskundige

Bert van Wee

Hoogleraar Transportbeleid

TU Delft

9-4-2019

Inleiding

Deze notitie geeft het onafhankelijke oordeel over de in de aanhef genoemde beleidsdoorlichting en is geschreven op verzoek van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De auteur was onafhankelijk lid van de begeleidingscommissie van het onderzoek.

Selectie onderzoeksbureaus

De selectie van de combinatie SEO/Arcadis heeft bijzonder transparant plaatsgevonden. Input waren de offertes, presentaties van de onderzoekers van de diverse consultants die een offerte hadden opgesteld, vragen/discussie met die onderzoekers, en selectiecriteria. De keuze is in goed onderling overleg en met consensus gemaakt.

Inhoud van het rapport

De onderzoekers hebben goed werk geleverd. Het rapport is zeer systematisch, en volgt een strakke redeneerlijn, zoals overigens gebruikelijk is bij dit type beleidsdoorlichtingen. Het vertrekt vanuit onderzoeksvragen, en geeft in schema's duidelijk weer hoe doeltreffendheid en doelmatigheid onderling samenhangen, en wat de achterliggende beleidstheorie is.

Positief punt daarbij is dat de onderzoekers bij het onderdeel 'luchtverontreiniging' expliciet maken dat het niet alleen gaat om normoverschrijding, maar deels ook om gezondheidsaspecten. Dit ondanks dat strikt genomen het NSL daar geen doelen voor heeft geformuleerd.

Belangrijk 'probleem' van de beleidsdoorlichting is dat veel informatie die nodig is om doeltreffendheid en doelmatigheid vast te stellen, niet voor handen was. Zo zijn er geen effectinschattingen van ongeveer de helft van alle Rijks NSL-maatregelen, en is er geen onderzoek gedaan naar de 'zuivere' (onafhankelijke) invloed van NSL-maatregelen op de twee gestelde doelen (op de gebieden luchtkwaliteit en doorgaan ruimtelijke projecten). Daardoor was het ook niet goed mogelijk om vast te stellen wat het effect is van 20 procent meer of minder middelen. Dit is de onderzoekers niet aan te rekenen, die moeten roeien met de riemen die ze hebben. Het is begrijpelijk dat de formuleringen over doeltreffendheid van NSL-maatregelen, vanwege het ontbreken van gewenste input, nogal voorzichtig zijn.

De gebiedsstudies kunnen weliswaar niet zomaar opgeschaald worden naar geheel Nederland, maar geven wel nuttige inzichten in de concrete werking van het NSL op lokaal/regionaal niveau. De rapportage geeft op een heldere, gestructureerde wijze een overzicht van de maatregelen die in de gebieden zijn getroffen (Figuren 5.1 en 5.2) en de effecten ervan.

De onderzoekers geven een concrete lijst van verbeterpunten voor toekomstige vaststelling van doeltreffendheid en doelmatigheid van toekomstig luchtkwaliteitsbeleid.

Ik zou het persoonlijk prettig hebben gevonden als er wat meer aandacht zou zijn besteed aan het 'waarom' achter het ontbreken van cruciale input voor de beleidsdoorlichting. Hoe kan het zijn dat er zoveel geld gaat naar maatregelen, om zeer belangrijke redenen (luchtkwaliteit/gezondheid; implementatie ruimtelijke plannen), maar van veel maatregelen niet is vastgesteld wat de effectiviteit en doelmatigheid ervan is? Wat zijn mogelijke verklaringen voor de het verschil in werkelijke uitgaven aan NLS-projecten, en het beschikbare budget? Waarom is bijvoorbeeld minder dan de helft van het beschikbare budget daadwerkelijk uitgegeven? Waarom is er geen onderzoek gedaan naar het gecombineerde effect van de NSL-maatregelen (ex ante en ex post) op de gestelde doelen? Ik realiseer me dat het opstellen van mogelijke verklaringen nogal speculatief is, en kan me daarom terughoudendheid van de onderzoekers wel voorstellen. Zelf zou ik dit als agendapunt voor vervolgonderzoek hebben opgenomen.

Overleg met onderzoekers

De overleggen tussen de leden van de begeleidingscommissie en de onderzoekers heb ik als bijzonder prettig ervaren. Op suggesties en kanttekeningen gingen de onderzoekers adequaat in (ook al waren niet alle voorstellen haalbaar binnen de beschikbare doorlooptijd en het budget), en de discussies waren zeer open. Ook naar suggesties op concepten van het rapport is serieus gekeken en ze zijn binnen het redelijke goed verwerkt.